

CUPRINS

Abrevieri.....	5
Cuvânt-înainte	7
Argument la ediția a doua.....	9
TITLUL I. ASPECTE INTRODUCATIVE PRIVIND DREPTUL INTERNAȚIONAL PRIVAT	11
Capitolul I. Considerații preliminare asupra dreptului internațional privat.....	13
1. Noțiunea dreptului internațional privat	13
1.1. Raporturile cu element de extraneitate	13
1.2. Elementul de extraneitate	14
1.3. Definiția și domeniul dreptului internațional privat	15
2. Obiectul dreptului internațional privat.....	18
3. Metoda de reglementare în dreptul internațional privat	20
3.1. Metoda normelor conflictuale.....	20
3.2. Metoda normelor materiale	21
3.3. Metoda normelor de aplicație imediată	22
3.4. Metoda proper law	23
Capitolul II. Autonomia dreptului internațional privat.....	24
1. Natura dreptului internațional privat.....	24
2. Corelația dreptului internațional privat cu unele ramuri de drept	25
2.1. Dreptul internațional privat și dreptul civil	25
2.2. Dreptul internațional privat și dreptul comerțului internațional	26
2.3. Dreptul internațional privat și dreptul internațional public	26
2.4. Dreptul internațional privat și dreptul administrativ	27
2.5. Dreptul internațional privat și dreptul financiar	27
2.6. Dreptul internațional privat și dreptul penal.....	27
Capitolul III. Conținutul dreptului internațional privat.....	29
1. Noțiuni generale.....	29
2. Normele conflictuale	29
2.1. Noțiune, caractere, izvoare	29
2.2. Structura normei conflictuale	30
2.2.1. Conținutul.....	30
2.2.2. Legătura	31
2.2.3. Puncte de legătură.....	31
2.2.4. Gruparea punctelor de legătură	33
2.3. Clasificarea normelor conflictuale	34
2.4. Apartenența normelor conflictuale	34

3. Normele materiale	35
4. Normele de aplicație imediată	36
4.1. Noțiuni, criterii.....	36
4.2. Structura și felul normelor de aplicație imediată.....	37
4.3. Domeniul normelor de aplicație imediată	37
Capitolul IV. Conflictele de legi.....	39
1. Noțiuni, denumire	39
2. Formele conflictelor de legi.....	40
2.1. Conflictele de legi în spațiu.....	40
2.2. Conflictele de legi în timp și spațiu	41
2.3. Conflictele între legile provinciale	41
2.4. Conflictele între legile naționale.....	43
2.5. Conflictele de legi interpersonale	44
2.6. Conflictele de legi decurgând din succesiunea statelor.....	45
2.7. Conflictele de legi în cazul statului nerecunoscut.....	45
3. Soluționarea conflictelor de legi.....	46
Capitolul V. Evoluția dreptului internațional privat.....	48
1. Noțiuni generale	48
2. Conflictele de legi în Antichitate	48
2.1. Perioada statului cetate	48
2.2. Perioada imperiului mediteranean.....	49
2.3. Perioada imperiului romano-bizantin	50
3. Personalitatea legilor	50
4. Teritorialismul feudal al cutumelor.....	51
5. Școala statutarilor italieni.....	52
6. Școala franceză a statutelor	54
7. Școala olandeză	55
8. Școala germană	56
9. Școala italiană a personalității legilor	57
10. Școala anglo-americană.....	58
Capitolul VI. Izvoarele dreptului internațional privat.....	60
1. Noțiuni generale	60
2. Izvoarele interne	60
2.1. Principalele izvoare interne	60
2.2. Practica judiciară și arbitrală.....	63
3. Izvoarele derivate	64
4. Izvoarele internaționale	66
4.1. Convențiile internaționale	66
4.1.1. Convențiile multilaterale	66
4.1.2. Convențiile bilaterale	68
4.1.2.1. Tratatetele de asistență juridică.....	68
4.1.2.2. Convențiile consulare	69
4.2. Cutuma internațională	70

5. Raportul dintre izvoarele interne și izvoarele internaționale	70
TITLUL II. PROBLEME GENERALE ALE CONFLICTELOR DE LEGI	71
Capitolul I. Calificarea și conflictul de calificări.....	73
1. Noțiunea de „calificare”	73
2. Conflictul de calificări	74
3. Apariția calificării	74
4. Felurile calificării	75
5. Importanța soluționării conflictului de calificări	76
6. Legea după care se face calificarea	76
6.1. Calificarea după legea forului	77
6.2. Calificarea după legea cauzei	77
6.3. Excepțiile de la calificarea după legea forului	78
6.3.1. Calificarea prin voința părților.....	79
6.3.2. Calificarea secundară	79
6.3.3. Calificarea legală	79
6.3.4. Calificarea bunurilor	80
6.3.5. Calificarea în caz de retrimiteri	80
6.3.6. Calificarea instituțiilor juridice necunoscute	80
6.3.7. Calificarea cetățeniei.....	81
6.3.8. Calificarea în arbitrajul internațional.....	81
6.3.9. Calificarea autonomă	81
7. Interpretarea autonomă a conceptelor dreptului european	82
8. Calificarea și conflictele între legile naționale	83
Capitolul II. Retrimiteri	84
1. Noțiunea de „retrimiteri”	84
2. Apariția retrimiterii	85
3. Formele retrimiterii	86
4. Retrimiteri în dreptul român	87
5. Limitele aplicării retrimiterii.....	87
6. Retrimiteri în alte sisteme de drept.....	88
7. Retrimiteri în convențiile internaționale.....	88
8. Retrimiteri și conflictele între legile provinciale	89
9. Retrimiteri și conflictele între legile naționale.....	90
Capitolul III. Ordinea publică de drept internațional privat.....	92
1. Noțiune, condiții	92
2. Ordinea publică de drept intern și ordinea publică de drept internațional privat	93
3. Ordinea publică de drept internațional privat și înlăturarea excepțională a legii aplicabile	94
4. Prevederi legale referitoare la ordinea publică	95
5. Ordinea publică în regulamentele Uniunii Europene	97
6. Ordinea publică și convențiile internaționale.....	97
7. Caracterele ordinii publice de drept internațional privat.....	98

8. Domeniul ordinii publice de drept internațional privat.....	99
9. Efectele invocării ordinii publice	100
10. Ordinea publică și conflictele între legile naționale.....	102
Capitolul IV. Frauda la lege în dreptul internațional privat.....	103
1. Noțiuni, modalități, domenii	103
2. Apariția fraudei la lege.....	104
3. Condițiile fraudei la lege	104
4. Delimitarea fraudei la lege de alte instituții juridice.....	105
4.1. Frauda la lege în dreptul intern și în dreptul internațional privat.....	105
4.2. Frauda la lege și simulația	105
4.3. Frauda la lege și ordinea publică de drept internațional privat	106
5. Dovada fraudei prin lege	106
6. Sancțiunea fraudei la lege.....	106
7. Rolul fraudei la lege în dreptul român.....	108
Capitolul V. Relațiile în timp și spațiu privind dreptul internațional privat.....	110
1. Conflictele de legi în timp și spațiu	110
1.1. Noțiuni, domenii, evoluție	110
1.2. Distincția între conflictele de legi în spațiu și conflictele de legi în timp și spațiu.....	111
2. Recunoașterea drepturilor câștigate.....	113
2.1. Precizări prealabile	113
2.2. Condițiile recunoașterii drepturilor câștigate.....	114
2.2.1. Dreptul să fie constituit conform legii competente	114
2.2.2. Dreptul să fie valabil dobândit potrivit legii străine aplicabile.....	115
2.2.3. Dreptul dobândit să nu fie contrar ordinii publice de drept internațional privat al țării solicitate.....	115
2.3. Efectele drepturilor dobândite în străinătate	116
3. Conflictele mobile de legi.....	116
3.1. Noțiuni, particularități, domenii	116
3.2. Comparație cu alte instituții juridice	117
3.3. Soluții aplicabile conflictelor mobile de legi	117
3.4. Soluționarea conflictelor mobile de legi în dreptul român.....	119
3.5. Soluționarea conflictelor mobile de legi în regulamentele Uniunii Europene	121
3.6. Soluționarea conflictelor mobile de legi în convențiile internaționale	122
4. Conflictele de legi în timp	123
4.1. Conflictul în timp al normelor conflictuale ale forului	123
4.1.1. Precizări prealabile	123
4.1.2. Soluții intertemporale în dreptul român.....	124
4.2. Conflictul în timp al normelor conflictuale sau materiale străine aplicabile în cauză	125
4.3. Conflictul în timp al convențiilor internaționale	127

Capitolul VI. Aplicarea legii străine	128
1. Noțiune, forme, temeiul aplicării.....	128
2. Titlul cu care se aplică legea străină.....	128
2.1. Teoria aplicării legii străine ca element de fapt.....	129
2.2. Teoria aplicării legii străine ca element de drept.....	129
2.3. Teoria receptării legii străine.....	129
2.4. Teoria drepturilor dobândite.....	130
3. Titlul cu care se aplică legea străină în țara noastră.....	130
4. Condiția identității de reglementare.....	130
5. Invocarea legii străine în fața autorităților forului.....	132
6. Proba legii străine.....	131
6.1. Stabilirea conținutului legii străine.....	133
6.2. Mijloacele de probă a legii străine în dreptul român.....	134
6.2.1. Procedura privind obținerea de informații asupra dreptului străin.....	135
6.2.2. Prevederi cuprinse în convențiile internaționale.....	136
6.3. Imposibilitatea de a stabili conținutul legii străine.....	137
7. Interpretarea și aplicarea legii străine.....	138
8. Alte moduri de aplicare a legii străine.....	141
8.1. Legea străină este o condiție pentru aplicarea legii forului.....	141
8.2. Legea străină este încorporată în contractul încheiat de părți.....	142
TITLUL III. APLICAREA REGULILOR CONFLICTUALE ÎN RAMURILE DREPTULUI PRIVAT	143
Capitolul I. Condiția juridică a străinilor	145
1. Noțiuni generale.....	145
1.1. Definiție, izvoare.....	145
1.2. Condiția juridică a străinilor și conflictele de legi.....	146
1.3. Condiția juridică a străinilor și relațiile internaționale.....	146
2. Formele condiției juridice a străinilor.....	147
2.1. Regimul național.....	147
2.2. Regimul reciprocității.....	148
2.3. Regimul clauzei națiunii celei mai favorizate.....	149
2.4. Regimul special.....	149
3. Regimul juridic al străinilor în România.....	150
3.1. Drepturile și obligațiile străinilor.....	150
3.1.1. Drepturile străinilor.....	150
3.1.2. Obligațiile străinilor.....	151
3.2. Intrarea, șederea și ieșirea străinilor.....	152
3.2.1. Intrarea străinilor în România.....	152
3.2.1.1. Condiții generale.....	152
3.2.1.2. Documente de trecere a frontierei de stat.....	153
3.2.1.3. Nepermiterea intrării în România.....	154
3.2.1.4. Regimul acordării vizelor.....	155
3.2.2. Șederea străinilor în România.....	158

3.2.2.1. Dreptul de ședere temporară.....	158
3.2.2.2. Dreptul de ședere pe termen lung	159
3.2.2.3. Documentele care se eliberează străinilor.....	162
3.2.3. Ieșirea străinilor din România	164
3.2.3.1. Documentele necesare ieșirii din țară.....	164
3.2.3.2. Nepermiterea ieșirii din țară.....	164
3.3. Regimul șederii ilegale	165
3.3.1. Returnarea străinilor	165
3.3.2. Străinii indezirabili.....	167
3.3.3. Plecarea voluntară a străinului	168
3.3.4. Îndepărtarea sub escortă a străinilor	168
3.3.5. Repatrierea voluntară umanitară asistată.....	170
3.3.6. Expulzarea străinilor	170
3.4. Luarea în custodie publică a străinilor	171
3.4.1. Noțiuni, situații, aspecte procedurale	171
3.4.2. Centrele de cazare	172
3.5. Tolerarea rămânerii pe teritoriul României	172
3.6. Interzicerea intrării pe teritoriul României	174
3.7. Documentele de călătorie care se eliberează străinilor.....	174
4. Regimul juridic aplicabil unor categorii speciale de străini	175
4.1. Străinii cu drept de ședere pe termen lung în statele membre ale Uniunii Europene.....	176
4.2. Membrii de familie ai străinilor cu drept de ședere pe termen lung în statele membre ale Uniunii Europene	176
4.3. Străinii victime ale unor infracțiuni	177
4.4. Străinii minori neînsoțiți	178
Capitolul II. Regimul persoanelor juridice străine.....	179
1. Noțiuni, clasificare	179
2. Naționalitatea persoanei juridice	180
2.1. Precizări prealabile	180
2.2. Determinarea naționalității persoanei juridice	180
2.2.1. Criteriile de determinare a naționalității persoanei juridice	180
2.2.2. Legea aplicabilă stabilirii naționalității persoanei juridice.....	182
2.3. Stabilirea naționalității persoanei juridice în dreptul român	182
2.3.1. Criteriul general	182
2.3.2. Criterii speciale	183
2.3.3. Pluralitatea de sedii ale persoanei juridice	184
2.3.4. Reședința obișnuită a persoanei juridice	184
2.4. Schimbarea naționalității persoanei juridice	184
2.5. Fuziunea persoanelor juridice de naționalități diferite	185
3. Recunoașterea persoanei juridice străine	186
4. Condiția persoanelor juridice străine	188
4.1. Statutul organic al persoanelor juridice străine.....	188
4.2. Statutul organic al sucursalelor și filialelor.....	189
4.3. Drepturile persoanelor juridice străine.....	189

4.4. Activitatea persoanelor juridice străine în țara noastră	190
Capitolul III. Starea civilă și capacitatea persoanelor fizice	192
1. Noțiune, lege aplicabilă	192
2. Starea civilă	194
2.2. Noțiune, dovadă	194
2.2. Actele și faptele de stare civilă	195
2.2.1. Înregistrarea actelor și faptelor de stare civilă ale cetățenilor străini în țara noastră	195
2.2.2. Înregistrarea actelor și faptelor de stare civilă ale cetățenilor români în străinătate	196
2.2.3. Înregistrarea actelor și faptelor de stare civilă produse pe nave și aeronave	197
2.3. Legea aplicabilă stării civile	197
3. Capacitatea civilă a persoanei fizice	198
3.1. Sisteme de reglementare	198
3.2. Capacitatea persoanei fizice în dreptul român	199
3.2.1. Aplicarea legii naționale	199
3.2.2. Persoanele cu cetățenii multiple sau fără cetățenie	200
3.2.3. Aplicarea legii reședinței obișnuite	200
3.2.4. Domeniul de aplicare a legii naționale	201
3.2.5. Drepturile inerente ființei umane	203
3.2.6. Legea aplicabilă ocrotirii majorului	203
4. Teoria interesului național	204
5. Ocrotirea terților în cazul lipsei calității de reprezentant	206
6. Numele, domiciliul și reședința persoanei fizice	206
6.1. Numele persoanei fizice	206
6.2. Domiciliul persoanei fizice	207
6.3. Reședința persoanei fizice	208
Capitolul IV. Bunurile	209
1. Noțiune, lege aplicabilă	209
2. Determinarea legii aplicabile bunurilor	210
3. Fundamentul legii situației bunurilor	210
4. Domeniul de aplicare a legii situației bunului	211
5. Legea aplicabilă unor categorii de bunuri	213
5.1. Legea aplicabilă revendicării bunurilor mobile	213
5.2. Legea aplicabilă uzucapiunii	214
5.3. Legea aplicabilă ipotecilor mobiliare	215
5.3.1. Regimul conflictual al ipotecilor mobiliare	215
5.3.2. Legea aplicabilă în cazul resurselor naturale	216
5.3.3. Legea aplicabilă publicității ipotecii mobiliare	217
5.4. Legea aplicabilă operațiunilor asimilate ipotecilor mobiliare	218
6. Limitele aplicării legii situației bunului	218
7. Bunurile exceptate de la aplicarea legii situației	220
7.1. Mijloacele de transport	220
7.1.1. Legea aplicabilă	220

7.1.2. Domeniul legii aplicabile	221
7.1.3. Actele și faptele juridice petrecute la bordul navei sau aeronavei	221
7.2. Bunurile aflate în curs de transport.....	223
7.2.1. Legea aplicabilă bunurilor în tranzit.....	223
7.2.2. Legea aplicabilă faptelor ilicite privind bunurile în tranzit.....	224
7.3. Bunurile aparținând statului străin	224
7.4. Drepturile de creanță	225
7.5. Titlurile de valoare	226
7.5.1. Precizări prealabile	226
7.5.2. Legea aplicabilă emisiunii valorilor mobiliare.....	226
7.5.3. Legea aplicabilă transmiterii valorilor mobiliare	227
7.5.4. Legea aplicabilă titlului reprezentativ al mărfii	227
7.6. Titlurile de credit	228
7.6.1. Precizări prealabile	228
7.6.2. Relația dintre titlul de credit și raportul fundamental.....	228
7.6.3. Legea aplicabilă condițiilor de valabilitate a titlurilor de credit	229
7.6.3.1. Condițiile de fond	229
7.6.3.2. Condițiile de formă.....	230
7.6.4. Mijloace de valorificare a drepturilor rezultate din titlu.....	230
7.6.4.1. Acțiunile exercitate de posesorul titlului	230
7.6.4.2. Executarea cambiei și a biletului la ordin.....	231
7.6.5. Cambia și biletul la ordin	231
7.6.5.1. Efectele obligațiilor.....	232
7.6.5.2. Dobândirea creanței	232
7.6.5.3. Acceptarea cambiei	232
7.6.5.4. Plata titlului	233
7.6.5.5. Pierderea sau furtul titlului	233
7.6.6. Cecul	233
7.6.6.1. Premisele emiterii cecului	234
7.6.6.2. Efectele cecului.....	234
7.6.6.3. Plata cecului	234
7.7. Drepturile asupra creației intelectuale	235
7.7.1. Precizări prealabile	235
7.7.2. Dreptul de autor	236
7.7.3. Dreptul de proprietate industrială	237
Capitolul V. Forma actelor juridice	238
1. Noțiuni, clasificare, finalitate.....	238
2. Legea aplicabilă formei actului juridic.....	239
2.1. Precizări prealabile	239
2.2. Aplicarea, de regulă, a legii fondului.....	239
2.3. Aplicarea, în subsidiar, a legii locului întocmirii actului	240
3. Caracterul normelor conflictuale privind forma actului juridic	241
4. Domeniul de aplicare a legilor privind forma actului juridic.....	242
5. Alte forme ale actului juridic.....	243

5.1. Forma de publicitate	243
5.2. Forma de abilitare	243
5.3. Forma de procedură	244
Capitolul VI. Obligațiile contractuale	245
1. Precizări prealabile	245
2. Trăsăturile generale ale Regulamentului Roma I	245
2.1. Aplicarea și scopurile Regulamentului	245
2.2. Relația Regulamentului cu alte reglementări	246
2.3. Domeniul de aplicare a Regulamentului	248
3. Determinarea legii contractului prin voința părților	250
3.1. Principiul autonomiei de voință	250
3.2. Temeiul juridic al aplicării legii voinței părților	252
3.3. Obiectul voinței părților	252
3.4. Modalitățile de exprimare a voinței părților	253
3.4.1. Alegerea expresă	253
3.4.2. Alegerea tacită	255
3.5. Momentul alegerii legii aplicabile	255
3.6. Întinderea voinței părților	255
3.7. Modificarea alegerii legii aplicabile	256
3.8. Limitele libertății de alegere a legii aplicabile	256
4. Determinarea legii contractului în absența alegerii de către părți	258
4.1. Noțiune, temei juridic	258
4.2. Legea aplicabilă pentru tipul specific de contract	258
4.3. Aplicarea legii țării în care își are reședința obișnuită partea contractantă care efectuează prestația caracteristică	260
4.4. Aplicarea legii țării cu care contractul are o legătură mai strânsă	260
4.5. Aplicarea legii țării cu care contractul are cele mai strânse legături	261
4.6. Aplicarea legii locului încheierii contractului	262
5. Aspecte comune privind legea aplicabilă contractului	262
5.1. Reședința obișnuită	262
5.2. Normele de aplicare imediată	264
5.3. Excluderea retrimiterii	265
5.4. Ordinea publică a instanței sesizate	265
6. Domeniul de aplicare a legii contractului	266
6.1. Condițiile de fond ale contractului	266
6.2. Condițiile de formă ale contractului	267
6.3. Interpretarea contractului	269
6.4. Efectele contractului	269
6.5. Executarea contractului	269
6.6. Moneda de plată	270
6.7. Răspunderea contractuală	270
6.8. Stingerea obligațiilor contractuale	270
6.9. Nulitatea contractului	271
6.10. Sarcina probei contractului	271

7. Modurile de transmitere, transformare și stingere a obligațiilor contractuale	272
7.1. Cesiunea de creanță	272
7.2. Subrogația	273
7.3. Delegația și novația	274
7.4. Compensația	275
8. Obligațiile complexe și prescripția extinctivă	276
8.1. Obligațiile cu pluralitate de debitori	276
8.2. Dispoziții ale Codului civil român privind obligațiile plurale	277
8.3. Prescripția extinctivă și decăderea din drepturi	278
9. Legea aplicabilă unor anumite contracte	279
9.1. Contractele de transport	279
9.1.1. Precizări prealabile	279
9.1.2. Legea aplicabilă contractului de transport de mărfuri	279
9.1.3. Legea aplicabilă contractului de transport de pasageri	280
9.1.4. Domeniul legii aplicabile	281
9.2. Contractele încheiate cu consumatorii	281
9.2.1. Precizări prealabile	281
9.2.2. Legea aplicabilă	281
9.2.3. Domeniul legii aplicabile	283
9.3. Contractele de asigurare	285
9.3.1. Precizări preliminare	285
9.3.2. Legea aplicabilă	285
9.3.3. Domeniul legii aplicabile	287
9.4. Contractele individuale de muncă	288
9.4.1. Precizări prealabile	288
9.4.2. Legea aplicabilă	288
9.4.3. Domeniul legii aplicabile	290
10. Fiducia	290
10.1. Noțiune, evoluție, reglementare	290
10.2. Determinarea legii aplicabile	291
10.3. Domeniul legii aplicabile	292
10.4. Legea aplicabilă fiduciei în situații speciale	292
Capitolul VII. Faptele juridice	294
1. Precizări prealabile	294
2. Trăsăturile generale ale Regulamentului Roma II	294
2.1. Aplicarea și scopurile Regulamentului	294
2.2. Relația Regulamentului cu alte reglementări	295
2.3. Domeniul de aplicare a Regulamentului	297
3. Faptele ilicite	299
3.1. Precizări prealabile	299
3.2. Determinarea legii aplicabile	299
3.3. Răspunderea pentru produse defectuoase	301
3.4. Concurența neloială și actele care îngădesc libera concurență	303
3.4.1. Concurența neloială	303

3.4.2. Actele care îngrădesc libera concurență	304
3.4.3. Limitarea libertății de alegere	306
3.5. Daune aduse mediului	306
3.6. Încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală	307
3.7. Acțiunile sindicale	309
4. Faptele licite	310
4.1. Precizări prealabile	310
4.2. Îmbogățirea fără justă cauză	310
4.3. <i>Negotiorum gestio</i> (gestiunea de afaceri)	312
4.4. <i>Culpa in contrahendo</i>	313
5. Libertatea de alegere a legii aplicabile faptelor juridice	314
6. Domeniul legii aplicabile faptelor juridice	316
7. Aspecte comune privind legea aplicabilă faptelor juridice	316
7.1. Reședința obișnuită	316
7.2. Validitatea formală	317
7.3. Sarcina probei	317
7.4. Subrogația	318
7.5. Acțiunile directe împotriva asigurătorului persoanei responsabile	319
7.6. Răspunderea multiplă	319
7.7. Dispoziții imperative derogatorii	320
7.8. Normele de siguranță și comportament	320
7.9. Excluderea retrimiterii	321
7.10. Ordinea publică a instanței competente	322
8. Răspunderea pentru atingeri aduse personalității	322
Capitolul VIII. Familia	325
1. Precizări prealabile	325
2. Căsătoria	325
2.1. Încheierea căsătoriei	325
2.1.1. Promisiunea de căsătorie	326
2.1.2. Condițiile de fond ale căsătoriei	326
2.1.3. Condițiile de formă ale căsătoriei	329
2.2. Efectele căsătoriei	330
2.2.1. Efectele generale ale căsătoriei	330
2.2.2. Regimul matrimonial	331
2.2.2.1. Determinarea legii aplicabile regimului matrimonial	331
2.2.2.2. Convenția de alegere a legii aplicabile regimului matrimonial	332
2.2.2.3. Domeniul legii aplicabile regimului matrimonial	332
2.2.2.4. Convenția matrimonială	333
2.2.2.5. Ocrotirea drepturilor terților	334
2.2.2.6. Schimbarea reședinței obișnuite sau a cetățeniei soților	334
2.3. Desfacerea căsătoriei	335
2.3.1. Divorțul	335
2.3.1.1. Determinarea subiectivă a legii aplicabile divorțului	335
2.3.1.2. Determinarea obiectivă a legii aplicabile divorțului	336

2.3.1.3. Domeniul legii divorțului.....	337
2.3.2. Recunoașterea divorțului prin denunțare unilaterală	337
2.3.3. Separația de corp	337
2.3.4. Divorțul și separarea de corp în reglementarea europeană	338
2.3.4.1. Precizări prealabile	338
2.3.4.2. Aplicarea și scopurile Regulamentului.....	338
2.3.4.3. Relația Regulamentului cu alte reglementări	339
2.3.4.4. Domeniul de aplicare a Regulamentului	340
2.3.4.5. Determinarea legii aplicabile divorțului și separării de corp	341
2.3.4.6. Aspecte comune privind legea aplicabilă.....	343
2.4. Nulitatea căsătoriei	345
3. Filiația	346
3.1. Filiația copilului din căsătorie.....	346
3.2. Filiația copilului din afara căsătoriei.....	347
3.3. Reproducerea umană asistată medical cu terț donator	348
4. Adopția	348
4.1. Încheierea adopției	348
4.1.1. Condițiile de fond.....	348
4.1.2. Condițiile de formă.....	351
4.2. Efectele adopției	351
4.3. Nulitatea adopției.....	352
4.4. Desfacerea adopției.....	352
5. Autoritatea părintească. Protecția copiilor	352
5.1. Precizări prealabile	352
5.2. Domeniul de aplicare a Convenției.....	353
5.3. Legea aplicabilă măsurilor de protecție a copilului	354
5.4. Legea aplicabilă răspunderii părintești	355
5.5. Ocrotirea terților	356
5.6. Excluderea retrimiterii.....	356
5.7. Ordinea publică	357
6. Obligația de întreținere	357
6.1. Precizări prealabile	357
6.2. Domeniul de aplicare a Protocolului	358
6.3. Regulile privind legea aplicabilă	359
6.3.1. Regula generală	360
6.3.2. Reguli speciale care favorizează anumiți creditori.....	360
6.3.3. Regula specială cu privire la soți și foști soți	361
6.3.4. Regula specială privind apărarea	361
6.4. Desemnarea legii aplicabile.....	362
6.5. Domeniul legii aplicabile obligațiilor de întreținere.....	364
6.6. Regresul organismului public împotriva debitorului întreținerii	364
6.7. Aspecte generale privind legea aplicabilă obligației de întreținere	365
6.7.1. Excluderea retrimiterii.....	365
6.7.2. Ordinea publică	365

6.7.3. Interpretarea uniformă.....	366
Capitolul IX. Moștenirea	367
1. Precizări prealabile	367
2. Legea aplicabilă moștenirii.....	367
2.1. Sistemul tradițional al divizării masei succesorele	367
2.2. Determinarea obiectivă a legii moștenirii	368
2.3. Alegerea legii aplicabile	368
3. Legea aplicabilă testamentului.....	369
3.1. Condițiile de fond	369
3.2. Condițiile de formă	370
4. Domeniul de aplicare a legii moștenirii	370
5. Succesiunea vacantă.....	373
6. Succesiunile în reglementarea europeană	374
6.1. Precizări prealabile	374
6.2. Aplicarea și scopurile Regulamentului	374
6.3. Relația Regulamentului cu alte reglementări	376
6.4. Domeniul de aplicare a Regulamentului	377
6.5. Legea aplicabilă succesiunii	378
6.5.1. Determinarea obiectivă a legii aplicabile.....	378
6.5.2. Determinarea subiectivă a legii aplicabile	379
6.5.3. Domeniul de aplicare a legii succesiunii	380
6.6. Certificatul european de moștenitor	381
6.7. Aspecte comune privind legea aplicabilă succesiunii	383
6.7.1. Adaptarea drepturilor reale	383
6.7.2. Comorienții	384
6.7.3. Succesiunea vacantă.....	384
6.7.4. Retrimiteria	385
6.7.5. Ordinea publică.....	385
TITLUL IV. PROCESUL CIVIL INTERNAȚIONAL.....	387
Capitolul I. Conflictelor de jurisdicție	389
1. Precizări prealabile	389
2. Competența internațională a instanțelor române	389
2.1. Noțiune, forme	389
2.2. Normele care determină competența.....	390
2.3. Reguli generale privind competența internațională.....	391
2.3.1. Competența întemeiată pe domiciliul sau sediul pârâtului	391
2.3.2. Coparticiparea procesuală	392
2.3.3. Alegerea forului.....	392
2.3.4. Termenele procedurale	393
2.4. Reguli speciale privind competența internațională.....	393
2.4.1. Competența personală exclusivă.....	394
2.4.2. Competența exclusivă în materia unor acțiuni patrimoniale.....	394
2.4.3. Competența preferențială a instanțelor române.....	396
2.5. Regimul regulilor de competență internațională.....	398
2.5.1. Verificarea competenței internaționale.....	398

2.5.2. Forul de necesitate	398
2.6. Incidente cu privire la competența internațională	399
2.6.1. Prorogarea voluntară de competență	399
2.6.2. Excepția de arbitraj	400
2.6.3. Chestiunile preliminare	401
2.6.4. Cererile incidentale	402
2.6.5. Măsurile provizorii, conservatorii și de executare	402
2.6.5. Litispendența și conexitatea internațională	403
2.7. Aspecte privind competența în reglementarea europeană	404
2.7.1. Precizări prealabile	404
2.7.2. Domeniul de aplicare al Regulamentului	405
2.7.3. Competența generală	407
2.7.4. Excepții în materie de competență	408
2.7.5. Competența specială	411
2.7.5.1. Competența în materie de asigurări	411
2.7.5.2. Competența în materia contractelor încheiate de consumatori	413
2.7.5.3. Competența în materia contractelor individuale de muncă	414
2.7.6. Competența exclusivă	415
2.7.7. Prorogarea de competență	416
2.7.8. Verificarea competenței și a admisibilității	417
2.7.9. Litispendența și conexitatea	417
2.7.10. Măsuri provizorii și de conservare	420
3. Procedura de judecată	420
3.1. Legea aplicabilă în materie procedurală	420
3.2. Acțiunea în justiție	421
3.3. Capacitatea procesuală	422
3.4. Calitatea procesuală	422
3.5. Obiectul și cauza acțiunii	423
3.6. Interesul părții	423
3.7. Mijloace de probă	424
3.8. Formalitățile de publicitate	425
3.9. Supralegalizarea actelor oficiale publice	425
3.9.1. Actele oficiale străine	425
3.9.2. Scutirea de supralegalizare	426
3.9.3. Actele oficiale române	426
3.10. Aspecte particulare privind procedura de judecată	427
3.10.1. Comisiile rogatorii internaționale	427
3.10.1.1. Noțiune, lege aplicabilă	427
3.10.1.2. Comisiile rogatorii în străinătate	428
3.10.1.3. Comisiile rogatorii primite din străinătate	429
3.10.1.4. Obținerea probelor în relațiile dintre statele membre ale Uniunii Europene	430
3.10.1.5. Obținerea probelor în relațiile cu statele terțe	431
3.10.2. Citarea persoanelor aflate în străinătate	433
3.10.3. Condiția străinului în proces	434

4. Eficacitatea hotărârilor străine	436
4.1. Noțiunea de „hotărâre străină”	436
4.2. Recunoașterea hotărârilor străine.....	437
4.2.1. Noțiunea de „recunoaștere”	437
4.2.2. Recunoașterea de plin drept.....	437
4.2.3. Recunoașterea prin hotărâre judecătorească	438
4.2.3.1. Condițiile recunoașterii.....	438
4.2.3.2. Refuzul recunoașterii	440
4.2.3.3. Procedura recunoașterii	443
4.3. Executarea hotărârilor străine	445
4.3.1. Modalități de executare a hotărârii	445
4.3.2. Condițiile privind încuviințarea executării	445
4.3.3. Procedura de exequatur	446
4.3.4. Emiterea titlului executoriu	447
4.4. Forța probantă a hotărârii străine.....	447
4.5. Alte efecte ale hotărârii străine, independent de exequatur	448
5. Tranzacțiile judiciare	448
6. Aspecte privind recunoașterea și executarea hotărârilor în reglementarea europeană	448
6.1. Precizări prealabile	448
6.2. Domeniul de aplicare	449
6.3. Recunoașterea hotărârilor judecătorești	449
6.3.1. Recunoașterea de drept	449
6.3.2. Refuzul recunoașterii	450
6.4. Executarea hotărârilor judecătorești	451
6.4.1. Executarea directă	451
6.4.2. Refuzul executării	453
6.5. Actele autentice și tranzacțiile judiciare	454
Capitolul II. Arbitrajul internațional	455
1. Precizări prealabile	455
1.1. Noțiune, avantaje	455
1.2. Caracterile arbitrajului.....	456
1.3. Natura juridică a arbitrajului	457
1.4. Formele arbitrajului	458
1.5. Reglementarea arbitrajului.....	459
2. Convenția arbitrală.....	460
2.1. Noțiune, forme, natură juridică.....	460
2.2. Condiții de formă și de fond	461
2.2.1. Condiții de formă.....	461
2.2.2. Condiții de fond	462
2.3. Efectele convenției arbitrale.....	463
2.4. Legea aplicabilă convenției arbitrale.....	466
3. Tribunalul arbitral	467
3.1. Numirea arbitrilor	467
3.2. Numărul arbitrilor	468

3.3. Constituirea tribunalului arbitral	469
3.4. Revocarea arbitrilor	470
3.5. Recuzarea arbitrilor	470
3.6. Înlocuirea arbitrilor	471
3.7. Răspunderea arbitrilor	471
4. Procedura arbitrală	471
4.1. Modalități de stabilire a regulilor aplicabile procedurii	471
4.2. Domeniul de aplicare a regulilor de procedură	472
5. Hotărârea arbitrală	474
5.1. Noțiuni, natura juridică, legea aplicabilă	474
5.2. Deliberarea și pronunțarea hotărârii arbitrale	475
5.3. Efectele hotărârii arbitrale	476
5.4. Desființarea hotărârii arbitrale	476
6. Recunoașterea și executarea hotărârilor arbitrale străine	478
6.1. Calificarea hotărârii arbitrale străine	478
6.2. Efectele hotărârilor arbitrale străine	478
6.3. Condițiile de regularitate a hotărârilor arbitrale străine	480
6.4. Instanța competentă să soluționeze cererea de recunoaștere și executare	481
6.5. Motivele de refuz privind recunoașterea sau executarea	482
6.6. Procedura de judecată	485
Bibliografie selectivă	487

Capitolul I

CONSIDERAȚII PRELIMINARE ASUPRA DREPTULUI INTERNĂȚIONAL PRIVAT

1. Noțiunea dreptului internațional privat

1.1. Raporturile cu element de extraneitate

Dezvoltarea relațiilor internaționale este condiționată de existența unei reglementări care să asigure ordinea juridică. Amplificarea și diversificarea relațiilor internaționale, în spiritul principiilor generale ale dreptului, contribuie la realizarea unui climat de înțelegere între persoanele fizice și juridice din diferite state.

Activitățile desfășurate în cadrul relațiilor internaționale se exprimă într-un număr de raporturi juridice. Prin intermediul lor se concretizează legăturile de natură diversă care intervin între participanții la viața internațională.

Aceste raporturi juridice prezintă unul sau mai multe elemente care se află în străinătate ori sub imperiul unor legi străine (de exemplu, un contract se încheie cu un partener dintr-o țară străină, obiectul actului juridic se găsește în străinătate sau o societate străină își desfășoară activitatea în țara noastră¹). Tot astfel, raporturile de familie, de succesiune ori rezultând din cauzarea de prejudicii pot cuprinde un element distinct.

Existența unor asemenea elemente deosebite sau specifice determină ca raporturile juridice să vină în contact cu mai multe sisteme de drept. Prin raportare la țara sau legea forului, elementele incidente sunt străine sau de extraneitate². În mod corespunzător, raporturile juridice cu element de extraneitate vor aparține dreptului internațional privat.

Subiectele raporturilor juridice cu element de extraneitate pot fi persoane fizice și persoane juridice.

Titular de drepturi și obligații internaționale, statul acționează ca putere suverană. Dimpotrivă, în situațiile în care poziția părților este de egalitate juridică, statul are și calitatea de subiect de drept privat. Acționând *iure gestionis*, statul participă nemijlocit la raporturile de drept internațional privat³.

¹ Pentru alte exemple, a se vedea: I.P. Filipescu, *Drept internațional privat*, vol. I, Ed. Proarcadia, București, 1993, p. 12 și urm.; T.R. Popescu, *Drept internațional privat*, Ed. Romfel, București, 1994, p. 6 și urm.; M.V. Jakotă, *Drept internațional privat*, vol. I, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1997, p. 5 și urm.; H. Batiffol, P. Lagarde, *Droit international privé*, tome I, LGDJ, Paris, 1993, p. 3 și urm.; Y. Loussouarn, P. Bourel, *Droit international privé*, 5e éd., Dalloz, Paris, 1996, p. 3 și urm.

² Unii autori folosesc și denumirea de „element internațional”.

³ A se vedea Y. Eminescu și colectiv, *Subiectele colective de drept în România*, Ed. Academiei Române, București, 1981, p. 51 și urm.; I. Macovei, *Dreptul comerțului internațional*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 69 și urm.

În mod tradițional, raporturile cu element de extraneitate cuprinse în domeniul disciplinei sunt raporturi de drept privat. Noțiunea de *raporturi de drept privat* este folosită într-o accepțiune proprie¹.

1.2. Elementul de extraneitate

Spre deosebire de celelalte raporturi din dreptul intern, relațiile cu element de extraneitate se caracterizează prin prezența elementului de extraneitate. Prin semnificația sa, elementul de extraneitate constituie un criteriu esențial pentru existența raporturilor de drept internațional privat².

Elementul de extraneitate reprezintă o împrejurare de fapt datorită căreia un raport juridic are legătură cu mai multe sisteme de drept³.

Într-un raport juridic pot figura unul sau mai multe elemente de extraneitate. Corespunzător situației concrete, elementul de extraneitate poate determina aplicarea normelor materiale interne ori uniforme sau nașterea conflictului de legi.

În conformitate cu teoria generală a dreptului, elementul de extraneitate nu este un element al raportului juridic, alături de subiecte, conținut și obiect⁴. Dar elementul de extraneitate poate fi cuprins uneori în însăși structura raportului juridic (de exemplu, subiectele raportului juridic sunt persoane străine, elementele de fapt prin care se materializează drepturile și obligațiile părților se află în altă țară sau obiectul raportului juridic este situat în străinătate).

Potrivit unei susțineri diferite, se consideră că raportul juridic de drept internațional privat are o structură diferită de cea a raportului juridic (generic) în sensul teoriei generale a dreptului, deoarece elementul de extraneitate este absorbit sau integrat de unul dintre elementele raportului juridic. Dacă acest element de extraneitate (una dintre părți este cetățean străin sau persoană juridică de naționalitate străină) nu ar fi absorbit în structura raportului juridic, nu am mai fi în prezența unui raport de drept internațional privat⁵.

Elementul de extraneitate poate consta în diferite împrejurări, care sunt relevante pentru normele de drept internațional privat. Considerarea elementului de extraneitate este determinată de către fiecare sistem de drept.

În raporturile juridice pot constitui elemente de extraneitate următoarele împrejurări: cetățenia sau naționalitatea unei țări străine și, în unele sisteme de drept,

¹ A se vedea *infra*, pct. 2.

² A se vedea: I.P. Filipescu, *op. cit.*, p. 13 și urm.; T.R. Popescu, *op. cit.*, p. 8.; M.V. Jakotă, *op. cit.*, p. 5 și urm.; I. Macovei, *Dreptul internațional privat*, Ed. Ars Longa, Iași, 1999, p. 10 și urm.; D.-Al. Sitaru, *Drept internațional privat. Tratat*, Ed. Lumina Lex, București, 2001, p. 15 și urm.

³ Pentru alte definiții, a se vedea: D.-Al. Sitaru, *Drept internațional privat*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 1; O. Ungureanu, C. Jugastru, A. Circa, *Manual de drept internațional privat*, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 4; A. Fuerea, *Drept internațional privat*, ed. a 3-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 23; I. Chelaru, Gh. Gheorghiu, *Drept internațional privat*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 2.

⁴ În această privință, a se vedea: M. Djuvara, *Teoria generală a dreptului*, vol. II, Ed. Librăriei Soccec, București, 1930, p. 288 și urm.; I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, Ed. All, București, 1993, p. 69 și urm.

⁵ A se vedea T. Prescure, C.N. Savu, *Drept internațional privat*, Ed. Lumina Lex, București, 2005, p. 24 și urm.

apartenența confesională; reședința obișnuită, domiciliul sau sediul părților în străinătate; locul unde se găsește fondul de comerț sau centrul economic; bunul mobil sau imobil care este situat în străinătate ori se află sub incidența unei legi străine; locul încheierii actului juridic; locul executării actului sau al prestației caracteristice; locul producerii faptului cauzator de prejudicii; locul unde apare prejudiciul, locul nașterii sau decesului unei persoane; locul judecării litigiului¹.

În unele situații, elementul de fapt poate fi și subiectiv. Părțile au posibilitatea, prin voința lor, de a supune raportul juridic unei legi străine.

Datorită prezenței elementului de extraneitate, raportul juridic se află într-o situație deosebită. El devine un raport de drept internațional privat, care pune problema legii aplicabile².

1.3. Definirea și domeniul dreptului internațional privat

Raporturile cu element de extraneitate implică un număr de probleme. Configurate de specificul materiei, ele se referă la următoarele:

- determinarea autorității sau instanței competente să instrumenteze ori să judece;

- indicarea regulilor de procedură aplicabile;
- precizarea legii de fond care se va aplica situației juridice;
- stabilirea efectelor produse de hotărârile autorităților străine.

Aceste probleme țin de conflictul de legi și conflictul de jurisdicție, iar soluționarea lor impune luarea în considerare a condiției juridice a străinului, persoană fizică sau juridică. În determinarea legii competente, conflictul de jurisdicție este prealabil conflictului de legi. Tot conflictul de legi poate pune în discuție calificarea, retrimiteră, ordinea publică, fraudă de lege și aplicarea legii proprii sau a legii străine.

Din domeniul dreptului internațional privat fac parte conflictul de legi, conflictul de jurisdicție și condiția juridică a străinului. Pe lângă aceste materii, prin prisma obiectului de studiu al dreptului internațional privat, interesează și problema cetățeniei. În acest cadru, preocuparea esențială a dreptului internațional privat o formează conflictul de legi.

• *Conflictele de legi*

Conflictul de legi presupune situația în care un raport cu element de extraneitate este susceptibil de a fi supus unor sisteme de drept diferite. Apariția unui conflict de legi este determinată de deosebirile de reglementare între legislațiile statelor³.

Existența conflictului de legi este admisă numai în raporturile de drept internațional privat. Dintre legile în prezență, norma conflictuală va indica legea aplicabilă în cauză.

¹ A se vedea: I.P. Filipescu, *op. cit.*, p. 15 și urm.; T.R. Popescu, *op. cit.*, p. 7 și urm.; M.V. Jakotă, *op. cit.*, p. 5 și urm.; G.C. Cheshire, *Private International Law*, London, 1965, p. 5 și urm.; R.H. Graveson, *Conflict of Laws. Private International Law*, London, 1974, p. 62 și urm.

² În acest sens, a se vedea M.V. Jakotă, *op. cit.*, p. 13.

³ A se vedea *infra*, cap. IV, pct. 1.

Potrivit unei concepții restrictive, conflictul de legi formează obiectul exclusiv al dreptului internațional privat. În justificarea limitării dreptului internațional privat se invocă următoarele argumente: conflictele de legi sunt reglementate prin norme care au fost elaborate, în principal, pe cale jurisprudențială; normele prin care se rezolvă conflictele de legi sunt de trimitere, aplicându-se indirect raporturilor cu element de extraneitate; soluționarea conflictelor de legi presupune anumite criterii care să determine sfera de aplicare în spațiu a legilor în prezență; crearea drepturilor subiective fiind distinctă de invocarea drepturilor dobândite, intervenția ordinii publice implică efecte distincte; normele care în mod obișnuit desemnează legea aplicabilă se deosebesc de normele care în situații excepționale înlătură aplicarea legii străine.

În mod cert, materia conflictelor de legi constituie principalul domeniu al dreptului internațional privat. Dar, în cadrul acestei discipline, există instituții diferite, cu similitudini și conexiuni importante, care contribuie la îndeplinirea funcțiilor dreptului internațional privat¹.

- *Conflictele de jurisdicție*

Conflictul de jurisdicții înseamnă situația în care un litigiu de drept internațional privat este susceptibil de a fi soluționat de instanțele din mai multe țări. Problemele de natură procesuală privesc competența jurisdicțională în dreptul internațional privat, procedura aplicabilă în litigiul privind un raport juridic cu element de extraneitate și efectele hotărârilor judecătorești și arbitrale străine².

Pentru a soluționa un conflict de jurisdicții, instanța sesizată trebuie să se pronunțe asupra propriei sale competențe. Normele prin care se soluționează conflictul de jurisdicții sunt materiale, aplicându-se nemijlocit raportului juridic, și aparțin instanței sesizate.

Între conflictul de legi și conflictul de jurisdicții intervine o anumită interdependență.

Datorită ordinii în care se soluționează, conflictul de jurisdicții are un caracter prealabil și influențează conflictul de legi. Legea aplicabilă poate fi diferită în funcție de instanța sesizată. Dar instanța competentă nu este ținută să aplice, în toate cazurile, propria sa lege. Aplicarea invariabilă a legii forului ar atrage dispariția conflictului de legi.

În situația inversă, influența conflictului de legi implică unele dificultăți, întrucât conflictul de jurisdicții este soluționat. Modul de rezolvare va depinde de poziția instanței. Pentru evitarea complicațiilor, instanțele aleg uneori altă soluție, invocând propria necompetență. Asemenea probleme au fost relevate în materia divorțurilor profesionale și a proceselor dintre străini³.

- *Condiția juridică a străinului*

Condiția juridică a străinului reprezintă totalitatea normelor juridice prin care se determină drepturile și obligațiile pe care le poate avea un străin, persoană fizică

¹ A se vedea: Y. Loussouan, P. Bourel, *op. cit.*, p. 5 și urm.; O. Ungureanu, C. Jugastru, A. Circa, *op. cit.*, p. 37 și urm.; S. Deleanu, *Drept internațional privat. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 14 și urm.

² A se vedea *infra*, titlul IV, cap. I, pct. 1-4.

³ A se vedea: Y. Loussouarn, P. Bourel, *op. cit.*, p. 8 și urm.; D.A. Popescu, M. Harosa, *Drept internațional privat. Tratat elementar*, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 1999, p. 59 și urm.

sau juridică. Actele și faptele juridice ale străinului fiind supuse legii statului pe teritoriul căruia se găsește, condiția juridică a străinului privește capacitatea de folosință¹.

Reglementată exclusiv de normele materiale ale forului, condiția juridică a străinului nu se confundă cu starea și capacitatea străinului, care este guvernată de *lex personalis*. Totuși, datorită legăturii existente, condiția juridică a străinului nu poate fi desprinsă de conflictul de legi și nici de procedura de drept internațional privat.

Condiția juridică a străinului constituie o premisă a conflictului de legi, care justifică apartenența instituției la dreptul internațional privat. Conflictul de legi nu poate exista decât în măsura în care se recunoaște străinului folosința unui drept.

În literatura de specialitate s-a exprimat și ideea că problema condiției juridice a străinului nu face parte din domeniul dreptului internațional privat, a cărui substanță o formează conflictele de legi. Legăturile existente nu sunt atât de strânse încât studiul conflictelor de legi să depindă de cel al condiției juridice a străinului².

• Cetățenia

Cetățenia cuprinde ansamblul normelor juridice care reglementează legătura politico-juridică dintre o persoană fizică și un stat. În calitate de cetățean, persoana fizică este titularul anumitor drepturi și obligații specifice, care formează statutul său juridic. Raporturile care se stabilesc exprimă apartenența persoanei fizice la un anumit stat³.

Împrejurarea că cetățenia este un punct de legătură pentru unele norme conflictuale nu explică includerea instituției în dreptul internațional privat⁴. Cu toate că prezintă unele conexiuni cu statutul juridic al străinilor, instituția cetățeniei face parte, în mod normal, din domeniul dreptului public⁵.

Unii autori consideră totuși că știința dreptului internațional privat este în măsură să asigure un studiu unitar al unor norme, care pot fi analizate și în alte ramuri de drept. Astfel, normele privind regimul juridic al cetățeniei române se includ în cadrul condiției juridice a străinului în România, dar numai în măsura în care sunt considerate prin prisma drepturilor și obligațiilor străinilor⁶.

¹ A se vedea *infra*, titlul II, cap. I, pct. 1.2.

² În acest sens, a se vedea T.R. Popescu, *op. cit.*, p. 36.

³ A se vedea: P. Negulescu, *Curs de drept constituțional român*, București, 1924, p. 73; Șt. Deaconu, *Cetățenia în dreptul românesc*, în I. Muraru, E.S. Tănăsescu, Gh. Iancu, Șt. Deaconu, M.H. Cuc, *Cetățenia europeană*, Ed. All Beck, București, 2003, p. 53 și urm.; I. Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale în dreptul român și în dreptul comparat*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 349.

⁴ Pentru studierea cetățeniei în cadrul dreptului internațional privat, a se vedea: H. Batiffol, P. Lagarde, *op. cit.*, p. 5 și urm.; Y. Loussouarn, P. Bourel, *op. cit.*, p. 13 și urm.; R.H. Graveson, *op. cit.*, p. 185 și urm.; P. Mayer, V. Heuzé, *Droit international privé*, 10e éd., Montchrestien, Paris, 2010, p. 651 și urm.

⁵ A se vedea: I.P. Filipescu, *op. cit.*, p. 32; T.R. Popescu, *op. cit.*, p. 36; I. Macovei, *Drept internațional privat*, Ed. Ars Longa, Iași, 2001, p. 12; D.A. Popescu, M. Harosa, *op. cit.*, p. 45.

⁶ A se vedea: D.-Al. Sitaru, *op. cit.*, 2013, p. 27; T. Prescure, C.N. Savu, *op. cit.*, p. 23; I. Chelaru, Gh. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 10 și urm.; D. Lupașcu, D. Ungureanu, *Drept internațional privat*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 35; S. Deleanu, *op. cit.*, p. 24 și urm.

În conformitate cu domeniul de aplicare, dreptul internațional privat reprezintă ansamblul normelor care reglementează raporturile cu element de extraneitate, indicând autoritatea competentă și legea aplicabilă¹.

2. Obiectul dreptului internațional privat

Obiectul dreptului internațional privat este constituit din raporturile de drept privat cu element de extraneitate. De altfel, conflictele de legi pot să apară doar în raporturile de drept internațional privat.

În accepțiunea Codului civil român din 2009, prin textul art. 8 se stabilește principiul extraterritorialității legii civile. Aspectul internațional al aplicării legii civile constă în posibilitatea apariției unor conflicte de legi în spațiu. Pentru determinarea legii aplicabile, se va ține seama de normele de drept internațional privat cuprinse în Cartea a VII-a din Codul civil.

Prin specificul său, dreptul internațional privat reglementează numai anumite raporturi cu element de extraneitate. Această concepție tradițională este menținută și de dispozițiile Codului civil din 2009². Potrivit alin. (2) al art. 2.557, obiectul disciplinei îl formează raporturile civile, comerciale, precum și alte raporturi de drept privat cu element de extraneitate.

Cu toate că sfera raporturilor de drept internațional privat apare ca fiind restrânsă, enumerarea are un caracter enunțiativ. În obiectul dreptului internațional privat se includ și raporturile de familie, de muncă³, de transporturi, de proprietate intelectuală, de procedură civilă, precum și alte raporturi conexe cu ele.

Raporturile cu element de extraneitate implică un conflict de legi, care pune problema domeniului de aplicare a legilor concurente. Incluzerea în obiectul dreptului internațional privat a unor raporturi juridice din domenii diferite se explică prin posibilitatea aplicării dreptului străin.

Poziția de egalitate juridică a părților presupune egalitatea sistemelor de drept de care aparțin, permițând aplicarea uneia dintre legile în prezență. În cauzele cu element de extraneitate, competența legislativă se poate distinge de competența judecătorească.

Structura specifică a dreptului internațional privat configurată de relațiile cu element de extraneitate are o fundamentare istorică.

Începând cu secolul al XII-lea, conflictele de legi existente în practica instanțelor au fost studiate de către romaniști sau civiliști. În cazuri concrete, ei și-au pus problema domeniului de aplicare în spațiu a legii proprii în raport cu legea străină. Elementele necesare pentru elaborarea unei teorii a soluționării conflictelor de legi au fost preluate din dreptul civil.

¹ Pentru alte definiții, a se vedea: I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *Tratat de drept internațional privat*, Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 35; D.A. Popescu, M. Harosa, *op. cit.*, p. 15; N. Diaconu, *Drept internațional privat*, ed. a 6-a, Ed. Universitară, București, 2013, p. 16 și urm.; B.M.C. Predescu, *Drept internațional privat. Partea generală*, Ed. Wolters Kluwer, București, 2010, p. 15 și urm.

² A se vedea *infra*, cap. VI, pct. 2.

³ Unele ramuri ale dreptului au o natură juridică mixtă, cum ar fi dreptul muncii, în care există raporturi de drept privat, dar și de drept public.

În secolul al XIX-lea, dreptul internațional privat s-a desprins de dreptul civil, devenind o disciplină autonomă. Dar sistemul inițial de soluționare a conflictelor între legi civile, de familie și de procedură civilă a fost menținut.

Analiza raporturilor cu element de extraneitate din aceste domenii relevă că nu se justifică existența unor ramuri conflictuale distincte. Principiile comune de reglementare și tehnica identică impun o reglementare comună pentru toate relațiile de drept privat cu element de extraneitate¹.

Datorită evoluției dreptului internațional privat, unii autori au ridicat problema extinderii relațiilor care ar putea forma obiectul de reglementare al disciplinei². Prin considerarea regulilor dreptului public în relațiile internaționale ar fi posibil ca legea străină să se aplice și în alte domenii decât cele cunoscute (de exemplu, în raporturile de drept financiar și de drept penal, instanțele nu aplică întotdeauna legea lor proprie).

Majoritatea autorilor sunt de părere că raporturile de drept public nu pot genera conflicte de legi, deoarece este exclusă posibilitatea aplicării legii străine³. Poziția părților fiind de subordonare juridică, statul acționează în temeiul autorității sale, ca titular al suveranității (*iure imperii*).

Dacă raporturile de drept public conțin totuși elemente de extraneitate⁴, prezența lor nu are nicio semnificație juridică. În aceste cazuri, instanța va aplica numai legea proprie, singura competentă în cauză.

În privința raporturilor de drept penal cu element de extraneitate, cerința dublei incriminări impune aplicarea de către instanța română a legii penale străine. Dar legea străină este luată în considerare doar ca o condiție a aplicării legii române⁵.

În materia dreptului administrativ, financiar, penal ori procesual penal, competența legislativă coincide cu cea judecătorească. *Lex fori* fiind și *lex causae*, nu pot exista conflicte de legi. Dacă legea forului nu este aplicabilă, instanța se va declara incompetentă.

Cu toate acestea, prezența elementul de extraneitate determină o problemă specială. Norma internă de drept material aplicabilă în cauză nu poate fi inclusă în conflictul de legi, întrucât nu permite o opțiune între două legi. Situația cu element de extraneitate se rezolvă fără intervenția unei norme conflictuale.

În ramurile de drept public interesează aplicarea legii în spațiu, și nu conflictul de legi. Dar corelațiile care pot interveni impun soluționarea chestiunilor prealabile⁶.

¹ În acest sens, a se vedea I.P. Filipescu, M. Jacotă, *Drept internațional privat*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1968, p. 10.

² A se vedea: P. Francescakis, *Y a-t-il du nouveau en matière d'ordre public?*, în *Travaux du Comité français de droit international privé*, 1966-1969, Paris, 1971, p. 164 și urm.; Fr. Rigaux, *Droit international privé*, tome I, Bruxelles, 1987, p. 34 și urm.; M. Jacotă, *Drept internațional privat*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1976, p. 15 și urm.

³ A se vedea: I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *op. cit.*, p. 24 și urm.; T.R. Popescu, *op. cit.*, p. 15 și urm.; I. Macovei, *Drept internațional privat, în reglementarea Noului Cod civil și de procedură civilă*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 9; D.-Al. Sitaru, *op. cit.*, 2013, p. 5 și urm.; D.A. Popescu, M. Harosa, *op. cit.*, p. 126 și urm.; H. Batiffol, P. Lagarde, *op. cit.*, p. 301 și urm.; Y. Loussouarn, P. Bourel, *op. cit.*, p. 105 și urm.

⁴ De exemplu, statul străin este parte în raportul juridic, persoana care a săvârșit infracțiunea este străină sau obiectul lezat se găsește în altă țară.

⁵ A se vedea și *infra*, titlul II, cap. VI, pct. 1.

⁶ A se vedea *infra*, cap. II, pct. 2.

Conflictele de legi nu sunt compatibile cu raporturile de drept public. Totuși, unele aspecte ce au legătură cu aceste raporturi, fiind de drept privat, pot determina conflicte de legi, care se vor soluționa de către autoritatea competentă.

3. Metoda de reglementare în dreptul internațional privat

Relațiile cu element de extraneitate pot fi reglementate prin intermediul normelor conflictuale sau al normelor materiale. Corespunzător specificului materiei, în dreptul internațional privat se utilizează metoda normelor conflictuale, precum și metoda normelor materiale. La rândul ei, metoda conflictualistă prezintă două variante: metoda normelor de aplicație imediată și metoda *proper law*.

3.1. Metoda normelor conflictuale

Normele conflictuale indică legea competentă cu privire la un raport cu element de extraneitate. Legea desemnată a se aplica poate fi legea forului sau o lege străină. Dar normele conflictuale soluționează numai conflictul de legi, fără a conține o reglementare a situației cu element de extraneitate.

În funcție de izvorul lor, normele conflictuale pot fi interne ori uniforme.

Majoritatea normelor conflictuale sunt interne, având un caracter național (de exemplu, normele conflictuale consacrate de Cartea a VII-a a Codului civil român din 2009). Cu toate că sunt proprii fiecărui sistem de drept intern, normele conflictuale pot fi identice pentru mai multe țări, cum ar fi regula *locus regit actum* sau *lex rei sitae*. Normele conflictuale interne formează dreptul comun al materiei.

Pentru a se asigura stabilitatea raporturilor juridice, statele, începând cu secolul al XIX-lea, au stabilit norme conflictuale uniforme sau unificate. Adoptarea normelor uniforme s-a realizat prin intermediul convențiilor internaționale (de exemplu, normele conflictuale cuprinse în tratatele și convențiile de asistență juridică¹).

Metoda folosirii normelor conflictuale este rațională și acceptabilă. Cerințele vieții sociale impun ca fiecare categorie de raporturi juridice să beneficieze de legea cea mai favorabilă sau cea mai indicată a se aplica. Particularitățile raportului cu element de extraneitate determină cu necesitate existența unei reglementări speciale.

Alegerea unei anumite legi dintre cele care se află în conflict implică inconveniente practice și, mai ales, incertitudini asupra soluției pronunțate. Principalele obiecții invocate constau în următoarele: complexitatea procedurii creează dificultăți în aplicare, care sunt accentuate de împrejurarea că diferența între normele de fond și normele de formă este distinctă de la o legislație la alta; normele conflictuale fiind elaborate pe cale legislativă, dar și jurisprudențială, aplicarea lor depinde de poziția instanței; soluția în cauză poate fi cunoscută numai după determinarea legii competente; aplicarea unei legi interne face abstracție de specificul raportului cu element de extraneitate².

¹ A se vedea *infra*, cap. VI, pct. 4.1.2.1.

² A se vedea: V. Hecke, *Principes et méthode solution des conflits de lois*, în Recueil des Cours de l'Académie de Droit International de la Haye nr. 125, 1969, p. 399 și urm.; B. Goldman, *Frontières*

Cu toate dificultățile și incertitudinile conflictelor de legi, metoda conflictualistă este preferată. Prin aplicarea legii ce are cea mai mare legătură cu situația conflictuală, această metodă permite o reglementare corespunzătoare a raporturilor cu element de extraneitate.

3.2. Metoda normelor materiale

Normele materiale sau substanțiale se aplică nemijlocit relației cu element de extraneitate. Reglementarea directă, prin norme substanțiale, prezintă o pondere importantă și conferă raporturilor juridice o reală certitudine.

La rândul lor, normele materiale se împart în două categorii, fiind interne și uniforme.

Normele materiale interne au caracter teritorial. Ele exclud, în principiu, aplicarea legii străine [de exemplu, norma de drept material prevăzută de art. 2.571 alin. (3) C. civ. stabilește că prin sediu real se înțelege locul unde se află centrul principal de conducere și de gestiune a activității statutare, chiar dacă hotărârile organului respectiv sunt adoptate potrivit directivelor transmise de acționari sau asociați din alte state].

Normele materiale uniforme se elaborează pe calea convențiilor internaționale. Pentru raporturile cu element de extraneitate, normele materiale uniforme constituie un drept comun special.

După natura lor, normele materiale pot fi de drept civil, comercial, administrativ, financiar, penal (de exemplu, dispozițiile de drept material privind condiția juridică a străinului persoană fizică sau juridică¹).

Aplicarea normelor materiale poate să depindă sau nu de o normă conflictuală.

În unele situații, normele materiale se aplică raporturilor juridice în temeiul unei norme conflictuale (de exemplu, Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri din 1980 stabilește normele materiale aplicabile între părțile contractante care au sediul pe teritoriul unor state diferite). Normele materiale fiind aplicabile numai raporturilor cu element de extraneitate, domeniul lor de acțiune se determină printr-o normă conflictuală.

În alte situații, normele materiale se aplică direct raporturilor juridice, fără a fi necesară o normă conflictuală (de exemplu, Convenția de la Geneva din 1930, cuprinzând Legea uniformă asupra cambiei și biletului la ordin, prin care părțile contractante se obligau să introducă în legislația lor internă dispozițiile reglementării uniforme). Normele materiale, aplicându-se raporturilor interne, dar și raporturilor cu element de extraneitate, nu presupun o normă conflictuală².

du droit et lex mercatoria, în *Archives du philosophie du droit*, vol. IX, 1974, p. 177; Y. Loussouarn, P. Bourel, *op. cit.*, p. 44 și urm.; I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *op. cit.*, p. 28 și urm.; M.V. Jakotă, *op. cit.*, vol. I, p. 57 și urm.

¹ A se vedea art. 2.582 și art. 2.583 C. civ. 2009; art. 1.083 și art. 1.084 C. pr. civ. 2010.

² Pentru detalii, a se vedea: I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *op. cit.*, p. 29 și urm.; Y. Loussouarn, P. Bourel, *op. cit.*, p. 47 și urm.

3.3. Metoda normelor de aplicație imediată

Normele de aplicație imediată sau de aplicare necesară înlătură conflictul de legi. Prin excluderea normei conflictuale a forului nu mai este posibilă aplicarea legii străine.

Metoda normelor de aplicație imediată este prealabilă conflictului de legi. Autoritatea sesizată va aprecia dacă o anumită normă se impune cu necesitate raportului cu element de extraneitate¹.

Recurgerea la normele de aplicație imediată este determinată de importanța lor economică, socială sau politică. Conform art. 2.566 alin. (1) C. civ., dispozițiile imperative prevăzute de legea română pentru reglementarea unui raport cu element de extraneitate se aplică în mod prioritar. Conflictul de legi fiind înlăturat, regulile privind determinarea legii aplicabile nu sunt incidente în cauză.

Normele de aplicație imediată aparțin dreptului intern. Ele sunt norme de drept material, care pun problema domeniului de aplicare în spațiu a legii proprii – de exemplu, norma conflictuală prin care se prevede că un cetățean român aflat în străinătate poate încheia o căsătorie în fața agentului diplomatic sau a funcționarului consular [art. 2.587 alin. (2) C. civ.]. Prin această dispoziție se înlătură aplicarea normei conflictuale care prevede că forma încheierii căsătoriei este supusă legii locului unde se celebrează.

În anumite circumstanțe, art. 2.566 alin. (2) C. civ. permite și aplicarea în mod direct a dispozițiilor imperative prevăzute de legea altui stat pentru reglementarea unui raport cu element de extraneitate. Dispozițiile din dreptul străin se vor aplica dacă raportul juridic cu element de extraneitate prezintă strânse legături cu legea acelui stat, iar interesele legitime ale părților o impun. În mod necesar, vor fi avute în vedere obiectul și scopul acestor dispoziții, precum și consecințele care decurg din aplicarea sau neaplicarea lor.

Modalitatea utilizării normelor de aplicație imediată constituie o formă particulară a metodei conflictuale. Între situația juridică și țara forului trebuie să existe o anumită legătură, care permite acțiunea normelor de aplicație imediată. Punctul de legătură poate consta în reședința obișnuită a persoanei, situarea bunului, locul încheierii actului juridic sau alte indicii. Criteriile folosite au un caracter teritorial. Referindu-se, în principal, la noțiuni de fapt, și nu de drept, ele asigură o sferă largă de acțiune a normelor de aplicație imediată².

Având un punct de legătură cu țara forului, normele de aplicație imediată se aseamănă cu normele conflictuale. Dar normele conflictuale determină numai competența unui sistem de drept, pe când normele de aplicație imediată soluționează nemijlocit raportul cu element de extraneitate.

În raport cu normele conflictuale clasice, normele de aplicație imediată sunt unilaterale. Ele sunt considerate norme conflictuale speciale și excepționale³.

¹ A se vedea *infra*, cap. IV, pct. 1.

² A se vedea: P. Francescakis, *Quelques précisions sur les lois d'application immédiate et leurs rapports avec les règles de conflits de lois*, în *Revue critique du droit international privé*, 1966, p. 16; Y. Loussoarn, P. Bourel, *op. cit.*, p. 109 și urm.; I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *op. cit.*, p. 30 și urm.

³ A se vedea F. Deby-Gerard, *Le rôle de la règle de conflit dans le règlement des rapports internationaux*, Paris, 1973, p. 53.

3.4. Metoda *proper law*

Metoda *proper law* presupune determinarea legii aplicabile pentru fiecare situație juridică. Împrejurările de fapt fiind diferite de la o cauză la alta, se poate ajunge, chiar în aceeași materie, la aplicarea unor legi distincte¹.

Această modalitate este o formă a metodei conflictuale, având ca fundament sistemul de determinare a legii contractului. Metoda *proper law* este folosită în materia raporturilor contractuale, a răspunderii civile delictuale și a regimului matrimonial. Legea cea mai indicată a se aplica va fi determinată de către judecător, în funcție de punctele de legătură ale cauzei.

Aplicarea metodei *proper law* prezintă și unele inconveniente². Astfel, soluția nu poate fi cunoscută înainte ca instanța de judecată să determine legea aplicabilă. Pentru determinarea legii aplicabile se va recurge la compararea conținutului legilor aflate în concurs, și nu la criteriile normei conflictuale.

O aplicație a metodei *proper law* consacră și dispozițiile Codului civil român din 2009. Prin textul alin. (1) al art. 2.565 se permite înlăturarea, în mod excepțional, a legii aplicabile. Existența unei situații excepționale este configurată de circumstanțele concrete. Astfel, aplicarea legii determinate potrivit normelor conflictuale române poate fi înlăturată dacă raportul juridic are o legătură foarte îndepărtată cu această lege. Independent de conținutul normei conflictuale, se va aplica legea cu care raportul juridic prezintă cele mai strânse legături.

De la regula stabilită, alin. (2) al art. 2.565 admite două derogări. Această metodă nu poate fi aplicată în materiile în care normele conflictuale au un caracter imperativ, cum sunt legile privind starea civilă sau capacitatea persoanei, precum și atunci când părțile convin asupra legii aplicabile în temeiul principiului autonomiei de voință.

¹ A se vedea: G.C. Cheshire, *op. cit.*, p. 185 și urm.; R.H. Graveson, *op. cit.*, p. 400 și urm.

² A se vedea I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *op. cit.*, p. 32.